

Zijn ogen.

Het is weer de hele dag warm geweest, de avond begint te vallen, het opgewaaide stof slaat neer op de huizen, de kinderen gaan slapen. Het is nog druk in het dorp, de warmte van de dag hangt tussen de huizen. De mensen zitten voor hun voordeur of op het platte dak van hun woningen. Voor wat gezelligheid loop ik naar het dorpsplein, sta wat onder de olijfboom die daar eeuwen geleden ooit eens is gepland, knik naar de mensen die langzaam voorbij lopen, geniet van het geroezemoes en op de een of andere manier voel ik dat ik word aangekeken. Ik draai mij om en zoek naar de kijkende ogen. Haar blik en de mijne treffen elkaar. Zij is, zo schat ik dat in de gauwigheid, een jaar of vijftig, heeft mooie donkere ogen die mij op een ietwat indringende manier aankijken. Zij draagt een pij-achtig gewaad, zoals alle vrouwen hier dragen. Alleen, en dat valt mij op, de gekleurde kleden die zij over elkaar gedrapeerd heeft zijn kleurrijker dan wat hier in deze streek te doen gebruikelijk is. Hoewel de meeste vrouwen uit dit dorp óf met hun echtgenoot óf met een andere vrouw lopen, is zij, zo lijkt het, alleen. Een beetje bijzonder is dat wel. Het lijkt mij een tengerere vrouw, zij heeft mooi gitzwart haar. Alleen haar gezicht, daar is iets mee, alsof zij een lidteken heeft, ik kan het in de schemering niet goed zien. Haar gezicht, haar ogen, haar houding, alles verraad een geschiedenis, zou ik haast willen zeggen.

Nieuwsgierig als ik ben draai mij verder naar haar toe en groet haar. Zonder terug te spreken groet zij knikkend met haar hoofd. Ze doet een paar stappen naar mij toe, blijft mij aandachtig aankijken en vraagt dan ' Bent u van ver' . Ik antwoord bevestigend en vertel haar dat ik uit Nederland kom. Ik laat maar achterweg dat ik uit Krewerd kom, want dat is daar veel te ingewikkeld. ' Ik ben zelf ook niet van hier, ik kom uit Jeruzalem, maar hier woonden mijn ouders en na hun overlijden verviel het ouderlijk huis aan mij. Meestal ben ik hier in de herfst en in de winter. O ja, dat is bij jullie een tijd dat het heel erg koud is, maar bij ons is het dan nog steeds lekker hoor. De reden waarom ik hier nu ben is vanwege de drukte, nu kan ik ons huis lekker verhuren, je bent gek als je dat nu niet doet. Zij heeft een warme stem die precies past bij de intensiteit waarmee ze mij aankijkt. Hebt u alle kamers al vol, vraag ik meer vanuit de behoefte het gesprek gaande te houden dan dat ik naar woonruimte zoek, immers ik heb een kamer in het dorpsshotel, de oude herberg. ' Nee' zegt ze ' de verhuur wil niet vloten.' Maar dat kan mij niet zoveel schelen, ik ben dat wel gewend. Weet u, als ik de deur open doe

dan schrikken de mensen vaak en dan willen ze niet meer, mijn gezicht weet u. Nu ze wat dichter bij mij staat zie ik hoezeer zij verwond is geweest en hoezeer de littekens bepalend zij voor de vorm van haar gezicht.

Er staat een bankje onder de boom en ik nodig haar uit om samen op de bank te gaan zitten. Zij gaat op mijn uitnodiging in en zo zit ik daar met een volstrekt vreemde vrouw in het dorpscentrum van Betlehem op een bankje onder ' de boom der wijzen' . Het wordt donkerder en de mannen van het dorp steken een buitenkachel aan en kijken vanuit hun ooghoeken naar ons. Ik realiseer mij de situatie en vraag haar ' u vindt het toch niet erg om hier zomaar met een voor u vreemde man te zitten? Nee hoor, zegt ze, het maakt mij niet uit. Ik vind het altijd leuk om andere mensen te ontmoeten en per slot, ik ben langzaam maar zeker in mijn leven wel door de wol geverfd' . Wat zij daarmee bedoelde bleef even bij mij haken, maar voor ik daarnaar kon vragen vertelde zij verder. ' Zo' n 35 jaar geleden zat ik hier ook op deze bank. Het was erg druk die tijd. Mensen moesten zich laten inschrijven in de plaats waar hun familiewortels liggen. En de mensen deden dat, ' t ja dat heb je dan als een of andere keizer in het verre Rome het in zijn hoofd haalt om te willen weten hoe machtig hij is, dan heb je als klein mens niets te vertellen en dan ga je. Mijn vader was toen net overleden, mijn moeder lag zwaar ziek op bed en het was net zo als nu een drukte van je welste. Ik weet het nog goed, zal het nooit vergeten. Die ene avond heeft mijn hele leven bepaald. Overal zochten mensen naar slaapruijnte, het hele dorp was vol. Alleen bij ons was nog een kamer open, maar ja, alsof mensen het ruiken, in een huis met een zieke en waar net iemand gestorven is, daar ga je niet logeren. Ik had in die tijd ook net een ongeluk gehad. De ezel die wij toen hadden begon plotseling te bokken en trapte met zijn hoeven recht in mijn gezicht. Ik had geen tijd voor lange medische zorg want ik moest er zijn voor mijn ouders, vandaar dat het wat lapwerk is geworden, en zij wees met haar vingers naar haar gezicht. ' Dat lapwerk heeft dus wel wat betekend' . Ja, zegt ze, mede daardoor was ik geen geschikte partner meer voor de jonge mannen van ons dorp. Wie wil er nu iets met zo' n vrouw als ik ben? Maar ach dat was ik voor die tijd ook al niet. En ze staarde voor zich uit. ' Kijk daar lopen ze' en ze wees naar de mannen van het dorp, daarna was ze stil. Ik deelde haar stilte.

Maar, zo vervolgde ze na enige tijd, die avond, het was al laat, kwam er nog een jong stel langs, een van de laatsten. Ik zag dat ze van ver kwamen en ze hadden al bij heel wat

huizen aangeklopt, maar overal was het vol en zo klopten zij ook bij ons aan. De jonge vrouw, ach eigenlijk was het nog een meisje net als ik een jaar of zestien, was hoog zwanger, het leek er tenminste op als of ze ieder moment een kind kon krijgen. Dat was ook mijn diepste verlangen, een kind. Toen ik het kloppen hoorde was bereid om te doen wat ik moest doen, maar toen ik de deur open deed zag ik de jonge man schrikken en ietwat terugdeinzen. Zonder iets te zeggen zijn ze verder gegaan, naar de burens, de herberg van het dorp. ‘Wat hebt u toen gedaan, vroeg ik. Ik ben eerst naar binnengegaan, de zoveelste afwijzing. De zoveelste bevestiging van het idee dat ik over mijzelf had. ‘Zonder woorden kan er heel veel gezegd worden mijnheer’, en zij keek mij kort maar indringend aan. Met mijn moeder sprak ik zonder woorden, ik hoefde haar alleen maar aan te kijken, die begreep het als vanzelfsprekend, zij legde een hand op mijn hoofd.

Toen ik uit het raam keek zag ik dat de buurman het jonge stel meenam naar de benedenverdieping van de herberg, ‘het achterom’ zoals wij dat hier noemen. Ze kregen een plaatsje bij de knechten en de dieren. Wij lagen net goed en wel op bed toen ik lawaai hoorde. De knechten kwamen alle drie naar buiten en de vrouw van de herbergier ging met de meid naar binnen, met water en doeken. Ik was nieuwsgierig en ben toen stiekem in het donker gaan kijken. Bij het licht van een olielampje heb ik het zien gebeuren, een paar uur na middernacht is het geboren, een klein mensje, helemaal gaaf en een blije vader en moeder en het had schitterende ogen. Het keek mij aan en ik voelde iets van geluk in mijn hart.

Toen was het een tijdje stil naast mij op de bank, alsof de vrouw wegdroomde in een voor mij onbereikbare wereld. Na verloop van tijd vroeg ik haar hoe het verder ging. Ze keek mij aan, schoof wat onrustig heen en weer en zei toen, ach meneer ik kan u zoveel over dit kind vertellen. Ik heb het gevolgd, zijn hele leven. Een keer ben ik met de herbergier mee geweest naar Nazareth, de herbergier en zijn vrouw bleven natuurlijk kennissen van Jozef en Maria, dat snap je wel. En toen ik met hen in Nazareth kwam heb ik hem een zak knikkers gegeven en later zag ik hoe hij zijn eigen bolderkar in elkaar timmerde. Van jongs af aan is dit een heel bijzonder kind geworden.

Een tijdlang ben ik hem kwijt geweest, maar in die tijd was ik wel meer kwijt. Ik woonde in die tijd in Jeruzalem. Daar kwam ik hem weer tegen, zij het op afstand. De eerste keer dat ik weer van hem hoorde was toen hij iemand die melaats was beter had gemaakt. Die melaatse

was gek van vreugde toen hij rein verklaard was. Toen ik dat hoorde wist ik het meteen, dat moest hem zijn, dat kon niet missen. Ik ben naar hem op zoek gegaan en trof hem toen hij midden op de dag, het was sabbat, iemand die ziek was, genas. Hij kreeg daardoor moeilijkheden met de schriftgeleerden, maar dat kon hem niet deren. Vanaf die tijd heb ik hem gevolgd, misschien kon hij iets met mijn gezicht doe, snap je.

Was u al die tijd alleengaand, vroeg ik. Ja, zei ze wat weifelend, en nee. Ik had zo nu en dan wat relaties. Weet u, hij kon zelfs mensen die blind waren genezen, lammen gingen weer lopen, doven gingen weer horen. en er wordt verteld dat toen hij op een dag in zijn eigen dorp Nazareth was de mensen van dat dorp hem van de heuvel wilden storten, hij gewoon tussen hen doorging. Ook heeft hij op een dag alle geldwisselaars en duivenverkopers van het tempelplein gejaagd, gewoon alle tafeltjes ondersteboven gegooid en een zweep gepakt. Ik stond op een afstand te kijken. Hij had het over ' dat de tempel het huis van zijn Vader was' . Tja dat kleine kindje, hier geboren tussen de balen stro als kind van die jongen en dat meisje, ik wist het haast wel zeker misschien was dit de Messias wel. Mijn gezicht zou hij zeker kunnen herstellen.

Heb u ooit met hem gesproken, vroeg ik. Het duurde even voor het antwoord kwam. Zij keek mij aan, er zat een wonderlijke glans in haar prachtige ogen, een mengeling tussen verdriet en intense vreugde, waarbij de vreugde overheerst. Ik heb met hem gesproken, maar vraag niet hoe. De schriftgeleerden en Farizeeën hadden natuurlijk wel in de gaten wie er allemaal achter hem aan liepen, want ik was niet de enige, maar misschien wel de meest opvallende, mijn gezicht hè, t ja. En ze hebben mij, die Farizeeën en schriftgeleerden, zonder dat ik dat wist laten bespioneren. misschien wel weken achter elkaar. Ik had toen een vriend, die uit een ander deel van Jeruzalem kwam, een aardige man die heel lief voor mij was. Eindelijk iemand bij wie ik het gevoel had thuis te zijn, die mij accepteerde zoals ik ben, iemand die mij raakte tot op het bot, kan je wel zeggen. Ik had zelfs het idee dat mijn vader en moeder er trots op zouden zijn geweest. Hij had een druk bestaan en kon niet altijd bij mij zijn. Hij werkte vooral ' s nachts zei hij, ik weet niet eens wat voor werk hij deed. God wat ben ik naïef geweest in die tijd, als ik er nu nog aan terug denk kan ik nog rode vlekken in mijn hals krijgen vanwege de schaamte over mijn naïviteit. Op een morgen, kwam hij zogenaamd vanuit zijn werk gezellig bij mij thee drinken en brood eten, wij hadden elkaar al een week niet gezien en ach u weet hoe dat

gaat, twee verliefde en volwassen mensen. Het was weer even stil alsof de ze tijd nam voor de tijd.

Toen vielen ze binnen, het was alsof het hele huis kraakte alsof alles brak en dat deed het ook. Schreeuwend en alles ondersteboven gooiend kwamen ze naar binnen, de ploerten, hem lieten ze gaan mij namen ze mee, nou ja namen, ze sleurden mij mee, scholden tegen mij, traptten mij, ik was in hun ogen als vuilnis, ze schreeuwden de meest krenkende dingen tegen mij, trokken aan mijn haren, scheurden aan mijn kleren. Mijn hond was de enige die achter mij aanging en verder.... Als ik er aan terug denk was het verschrikkelijk, ik had het gevoel dat half Jeruzalem achter mij aanliep, schreeuwend en joelend, o God wat was ik bang, en die vent... nergens te zien in geen velden of wegen.

En toen ineens daar stond ik, midden tussen de mensen. Ineens was het stil, een doodse stilte. Toen ik eindelijk durfde te kijken keek in recht in de ogen van een schriftgeleerde. IJskoud en hard waren zijn ogen en zijn stem, de religieuze gluiperd. Meester, Mozes... en verder heb ik niets meer gehoord, ik weet dat Mozes zegt dat vrouwen die overspel plegen gestenigd moesten worden. Toen pas werd het mij echt duidelijk wat er aan de hand was, alsof ik gek werd, hoezo overspel, het was toch mijn vriend en hij...het kan toch niet waar zijn dat hij getrouwd... het enige waar ik nog aan dacht was aan wat mensen er van zouden zeggen... maar ach, als ik dood was zat niemand daar meer mee. Het was alsof alles in mijn leven zich omkeerde op één moment. Mijn verstand en mijn hart stil stond, en die vent, die was nergens, in geen velden of wegen te bekennen, niemand die het voor mij opnam, weg warmte, weg veiligheid, weg toekomst, weg kinderwens, weg vertrouwdheid... mijn hele leven ging in één flits aan mij voorbij. Zie je wel, ik ben toch niks, waardeloos, oud vuil, mismaakt, hoe zeggen ze dat ' misvormd door duizend zonden' ... ' t ja... De gedachten tolden als een gek door mijn hoofd, alsof mijn hersenen uit elkaar zouden barsten.

Ineens realiseerde ik mij dat de Farizeeën en de mensen om mij heen stil geworden waren en ik hoorde iemand zeggen: ' wie van u zonder zonde is gooie de eerste steen' . En toen was het weer stil. Ik verwachtte de eerste steen, ik bereide mij voor op de helse pijnen, voor zover je dat kunt en ondertussen zocht ik koortsachtig naar een mogelijkheid om weg te kunnen lopen, maar waar moest ik heen, overal waren van die koude kille starre veroordelende ogen van mannen en vrouwen met harde stenen in hun handen. De hel kon ieder ogenblik

losbarsten. Ik kromp in elkaar, deed mijn handen om mijn hoofd, ja absurd natuurlijk want als die keiharde ijskoude stenen je treffen dan helpen de handen niet meer, maar je doet wat , wachten op de eerste de beste voltreffer, met stenen gooien dat kunnen ze hier goed.

Zag ik het goed? Er liep iemand weg en nog iemand en nog iemand en nog iemand en toen een aantal tegelijk en toen een hele groep, één voor één liepen de mensen weg, de stenen achterlatend, die ploften in het stoffige zand, ik durfde niet te kijken en stond daar en dacht dat het niet waar was, een nachtmerrie, dat ze zo weer terug zouden komen en dat dan hun stenen mij massaal zouden treffen, maar het bleef stil, ik durfde haast niet te ademhalen..... ik weet precies hoe mensen er uit zien als ze in de huid van hyena' s kruipen, ik heb de hete adem van volwassen bloedzuigers in mijn nek gevoeld, ik bestierf het.

Ineens hoorde ik die stem weer, achter mij, een warme, zachte en doordringende stem die mij recht op de vrouw af vroeg... heeft niemand u veroordeeld? Ik draaide mij om en ik keek regelrecht in het gezicht van, die man, dat kind, die ogen die mij niet afkeurden. Het was alsof ik met mijn beide benen weer op de grond geplaatst werd, terug op de aarde, alsof mijn verlamming werd opgeheven en ik voor het eerst kon staan. Ik keek regelrecht in de ogen van die ene man die mij meer waard is dan alle andere mannen in mijn leven. Vriendelijk keken zij mij aan, zoals ik nog nooit door iemand aangekeken ben. Alsof die ogen wilden zeggen, ik vind jou de moeite waard, jij bent een kostbaar en kwetsbaar mens. Toen zei hij ' ook ik veroordeel jou niet' en de rest heb ik niet meer gehoord, dat zelfde geluk als toen 35 jaar geleden welke weer in mij op, mijn hart jubelde, ik kon het wel uitschreeuwen en dansend het plein rondspringen, ' ook ik veroordeel jou niet, dat waren zijn woorden... waarom zou ik dan mijzelf nog veroordelen. Nog los van wat die mensen aan mij deden, ik mag uit mijn eigen cocon losbreken, opstaan en wegvliegen als een vlinder zo mooi. Ik mag mij gedragen weten op de warme stralen van de zon. Ik werd bevrijd door de ogen van dat kind, wie kan dan nog over mij oordelen, waarom zal ik mijzelf dan nog langer gevangen laten zetten door mijn eigen oordeel over mijzelf.

Die herders die later in de nacht bij de herberg kwamen, hadden hun kudde in de steek gelaten en vertelden dat er engelen waren geweest, en dat die engelen kwamen met de boodschap dat heden de heiland is geboren, hij die komt om heel te maken. Nu pas snap ik wat

er mee bedoeld werd. Dit kind, Hij heeft mijn aangezicht mooi gemaakt¹, mij ontmaskerd en gevonden. Mijn ogen tasten in de blinde, mijn hart was ten prooi aan angst. Maar ik mag mijzelf weer opnieuw verstaan en leven, bloot en onomwonden, aan niets en niemand meer ten prooi. Hij heeft mijn aangezicht mooi gemaakt.

Frits Postema, Krewerd 22-12-03.

¹ Naar Gezangen voor de liturgie Gz 426